

Інна Бєлова, кандидат економічних наук, доцент

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

ПРОБЛЕМАТИКА РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМНОГО РИЗИКУ

Фінансова криза є різким погіршенням стану фінансової системи, коли ускладнюється або унеможлиблюється виконання нею своїх функцій в економіці. Вона може охоплювати всю грошово-фінансову систему або її окремі ланки, а остання мала значний вплив на реальну економіку та була системною.

Окремі автори вважають, що системний ризик пов'язаний з реалізацією «ефекту доміно», коли нездатність одного з учасників ринку виконати свої зобов'язання призводить до порушення функціонування інших учасників. Більш широке розуміння системного ризику наведено у «Рекомендації з оцінки системної значущості фінансових інститутів, ринків та інструментів. Доповідь для G-20»: «це ризик порушень/збоїв у фінансових послугах, що викликаний порушеннями всієї фінансової системи або її частини і має потенціал серйозних негативних наслідків для реальної економіки».

Системні ризики накопичуються під час бумів, і після накопичення – реалізуються. Частота криз зростає, але більш передбачуваними вони не стають, бо немає надійних методів виявлення часу їх настання. Тому на думку М.Спенса неможливо розробити політику реагування на системний ризик, а витрати на помилки реагування на хибні сигнали будуть вище, ніж витрати на подолання наслідків ризику у разі відсутності сигналів про його наявність.

Для значної кількості центральних банків країн світу останніми роками була поставлена нова задача: забезпечення стабільності фінансової системи, контроль системних ризиків на фінансових ринках. Розвинені країни вже сформулювали у відповідних законодавчих та нормативних актах задачу зменшення системних ризиків. Але її реалізація має багато проблем:

- потрібно створити дієву систему раннього відстеження сигналів про фінансову нестабільність та систему попередження ризиків фінансових криз;

- на основі отриманих сигналів проводити оцінку впливу системних ризиків на економіку і у випадку необхідності - реалізувати заходи зі зниження таких ризиків.

Регулювання системного ризику є досить новим завданням, і основні події за післякризові роки у цій сфері та у сфері регулювання діяльності системно важливих установ є такими:

- країни та міжнародні інститути визнають необхідність розробки більш обережного підходу до реалізації політики порятунку системно важливих установ за будь-яку ціну. У відповідь на підхід «занадто великий, щоб збанкрутіти» з'явилися нові: «моральний ризик» та «надто багато, щоб збанкрутіти»;

- у різних дослідженнях приділяється багато уваги питанням доцільності та вартості порятунку фінансових інститутів, однак, в порівнянні з проблемами соціальних наслідків, більш важливою є задача досягнення стійкої роботи фінансового ринку;

- для зменшення проблеми «морального ризику» при порятунку системно важливих фінансових інститутів потрібно розглядати шляхи зняття відповідальності за їх банкрутство з плечей платників податків. Тому встановлення обмежень росту/розміру великих банків та певних заборон у їх діяльності, а також більш високі вимоги до капіталу таких установ виглядають цілком закономірними;

- існує необхідність в подальшому розвитку моделей прогнозування системних ризиків для забезпечення раннього попередження криз;

- потрібна кооперація зусиль центробанків різних країн (в т.ч. у частині інформаційного обміну) для зменшення проблеми системних ризиків; необхідний всеосяжний моніторинг цих ризиків, але незрозумілими є процедури регулювання діяльності такого регулятора у відповідності до норм міжнародного права.